מתני' מן הבית מותר בעלייה. דלרבי מאיר עלייה ליתא בכלל בית ורבנן פליגי עליה דקסברי להו דעלייה בכלל בית מיהו מודו דהנודר מן העלייה מותר בבית: **דרגש.** מפרש בגמ': [1]**מותר ליכנס לתחומה.** תוך אלפים אמה הסמוכים לעיר: **לשבורה.** תוך שבעים אמה ושייריים סמוך לעיר: **מן האגף ולפנים.** מסתימת הלכה ולפנים אבל מה שעומד לחוץ כשהלכה נועלת מותר בו: **גמ' בבית דכתיב בנגעי בתים דהיינו בבית ארץ אחוזתכם לרבות את היציע.** כך היא הגירסא בנסמאות ואמרו בתוספות דלא גרסי' ליה דהא בת"כ תניא איפכא בקירות הבית ולא בקירות היציע ולפיכך כתב הרב ר' משה בר שניאור ז"ל דלא גרסינן הכא יציע אלא לבוע כלומר בית לבוע במיני לבנונים ואלמריך לרבויי דסד"א נילף מנגעי בגדים שהלבונים אינן מטמאין בבגדים[2] דכתיב למד ופשטים מה פשטים שלא נשמנו אף למד שלא נשמנה קמ"ל רבויא: **בבית ארץ כתיב.** כלומר בית המסוכר לאדם: **מראהו עליה.** אם רצה מוכר אומר לו לנוקח עלייה מכרתי לך אע"ג דגריעא דיד לוקח על התחתונה: **לימא ר"מ היא ולא רבנן.** דלרבנן אע"ג דלא אמר בביתי אלא בית אני מוכר לך מראהו עלייה בכולל בית. וה"ק מראהו עלייה ע"כ של מוכר דיוון דאמר ליה בית בביתי לריך לברור לו המעולה ודוקא דאמר בית בביתי הא אמר בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [3]מעולה [3]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [4]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אטרו ליה רבנן לעולא הא [5]דתנן [6]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [6]הכופה את ממתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי עבד בעבדי אני מוכר לך מת מראהו מת ואם אימת ליחזי הי נפל והי מת אמר ליה לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאמית להכי עלייה נמי דגריעא יד בעל השטר על התחתונה ולפוס הן מסקנא לאמרי' דעלייה ממש קאמר דגריעא משמע דליכא לאוקמה לדבר הוא כרבנן דאם כן למה לי בביתי דקאמר אפי' בית נמי עלייה בכולל בית הוא ואי הכי אפשר דקיימא לן כר' מאיר מיהו כתב הרמב"ן דאפי' למסקנא דהתם הא דבר הוא כרבנן אתיא דאיכא למימר דהאי דנקט בית בביתי ולא נקט בית סתם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בית סתם דמראהו עלייה דגריעא אלא אפי' כי אמר בית בביתי דבכי האי גווא למעליותא משמע דלאמרי' התם הגדול הקדים אפי' הכי גבי לוקח מראהו עלייה דגריעא היולכך כיון דלפוס מסקנא דהתם איכא למימר דמימריה דרב הוא כרבנן אתיא נקיטינן כוותייהו דעלייה בכולל בית וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פ"ע מהלכות נדרים הלכה ט"ו]: **ערסא דגדא.** טוהגין היו להציע מטה למזל הבית גדא מזל ודומה לו בסוף פרק במה אשה יולאה (שבת דף סז.) גד גדי וסנוק לא: **כשהיו מברין אותו.** לכהן גדול [ע"ל מלך] שהיה לו אבל ומתני' היא בפרק כהן גדול: **כולה שתא לא יתיב עלה.** על עכשיו לא יסב על אותו מטה. שהרי מוגחת היא לאבל הוא יתיב עלה מהיכא תיסיק לן: **נוטל קרביטיו.**

מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [1]עלייה בכלל הבית [2]הנודר מן עלייה מותר בבית: **גמ'** מאן תנא [1]בבית לרבות את [2] היציע בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא [1]בבית ארץ אחוזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא במאן אזלא הא [3]דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [4]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [5]מעולה [5]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [6]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אטרו ליה רבנן לעולא הא [7]דתנן [8]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [9]הכופה את ממתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי

מכרתי לך טעמא דא"ל בית בביתי ולא בית סתם דמשמע בית חשוב אבל אם אמר בית סתם ביום מכר לו וקשה דלשם קאמר דעלייה דגריעא קאמר ויד בעל השטר על התחתונה א"כ מאי איריא בית בביתי אפילו בית סתמא נמי כ"ן דהשום תלוי ביד בעל השטר על התחתונה וי"ל דלשם נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה כבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריע והכי נקט דאף כי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ בשמעתא ניחא כי [נמי] מראהי עלייה דגריעא אתיא כרבנן וה"ה בבית סתם מראהו עלייה דעלייה בכלל בית ונקיט בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא חש ש"ס לתרץ כמסקנא דהתם והירץ כפ"ד התם וה"ה נמי דלמסקנא דהתם נמי מפרשינן שפיר. הר"ם: **מותר בדרגש.** מפרש בגמרא ערסא דצלא ואינו בכלל מיטה סתם: **ערסא דגדא.** מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: **אנן יהבינן.** מי שמברין אותו: **ואי אמרת ערסא דגדא אמאי לא היה כופהו.** דבשלמא אי ערסא דצלא ניחא דלא בעי כפייה דדרגש העור תלוי בלולאות ודין שיזקוף ויקשרנו למעלה מארנובותיו ולא יוכלו לישב עליו: **כל מטות שיש לו בבית.** מפני כבודו:

מתני' מוחר בעלייה. שאין עלייה בכלל בית: הנודר מן עלייה בו'. דברי הכל אין בית בכלל עלייה: **גמ'** ר"מ היא. דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: **דאי רבו'.** בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא [1]בבית ארץ אחוזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא במאן אזלא הא [3]דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [4]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [5]מעולה [5]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [6]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אטרו ליה רבנן לעולא הא [7]דתנן [8]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [9]הכופה את ממתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי

מתני' מן הבית מותר בעלייה. דלרבי מאיר עלייה ליתא בכלל בית ורבנן פליגי עליה דקסברי להו דעלייה בכלל בית מיהו מודו דהנודר מן העלייה מותר בבית: **דרגש.** מפרש בגמ': [1]**מותר ליכנס לתחומה.** תוך אלפים אמה הסמוכים לעיר: **לשבורה.** תוך שבעים אמה ושייריים סמוך לעיר: **מן האגף ולפנים.** מסתימת הלכה ולפנים אבל מה שעומד לחוץ כשהלכה נועלת מותר בו: **גמ' בבית דכתיב בנגעי בתים דהיינו בבית ארץ אחוזתכם לרבות את היציע.** כך היא הגירסא בנסמאות ואמרו בתוספות דלא גרסי' ליה דהא בת"כ תניא איפכא בקירות הבית ולא בקירות היציע ולפיכך כתב הרב ר' משה בר שניאור ז"ל דלא גרסינן הכא יציע אלא לבוע כלומר בית לבוע במיני לבנונים ואלמריך לרבויי דסד"א נילף מנגעי בגדים שהלבונים אינן מטמאין בבגדים[2] דכתיב למד ופשטים מה פשטים שלא נשמנו אף למד שלא נשמנה קמ"ל רבויא: **בבית ארץ כתיב.** כלומר בית המסוכר לאדם: **מראהו עלייה.** אם רצה מוכר אומר לו לנוקח עלייה מכרתי לך אע"ג דגריעא דיד לוקח על התחתונה: **לימא ר"מ היא ולא רבנן.** דלרבנן אע"ג דלא אמר בית בביתי אלא בית אני מוכר לך מראהו עלייה בכולל בית. וה"ק מראהו עלייה ע"כ של מוכר דיוון דאמר ליה בית בביתי לריך לברור לו המעולה ודוקא דאמר בית בביתי הא אמר בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [3]מעולה [3]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [4]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אטרו ליה רבנן לעולא הא [5]דתנן [6]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [7]הכופה את ממתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי עבד בעבדי אני מוכר לך מת מראהו מת ואם אימת ליחזי הי נפל והי מת אמר ליה לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאמית להכי עלייה נמי דגריעא יד בעל השטר על התחתונה ולפוס הן מסקנא לאמרי' דעלייה ממש קאמר דגריעא משמע דליכא לאוקמה לדבר הוא כרבנן דאם כן למה לי בביתי דקאמר אפי' בית נמי עלייה בכלל בית הוא ואי הכי אפשר דקיימא לן כר' מאיר מיהו כתב הרמב"ן דאפי' למסקנא דהתם הא דבר הוא כרבנן אתיא דאיכא למימר דהאי דנקט בית בביתי ולא נקט בית סתם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בית סתם דמראהו עלייה דגריעא אלא אפי' כי אמר בית בביתי דבכי האי גווא למעליותא משמע דלאמרי' התם הגדול הקדים אפי' הכי גבי לוקח מראהו עלייה דגריעא היולכך כיון דלפוס מסקנא דהתם איכא למימר דמימריה דרב הוא כרבנן אתיא נקיטינן כוותייהו דעלייה בכלל בית וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פ"ע מהלכות נדרים הלכה ט"ו]: **ערסא דגדא.** טוהגין היו להציע מטה למזל הבית גדא מזל ודומה לו בסוף פרק במה אשה יולאה (שבת דף סז.) גד גדי וסנוק לא: **כשהיו מברין אותו.** לכהן גדול [ע"ל מלך] שהיה לו אבל ומתני' היא בפרק כהן גדול: **כולה שתא לא יתיב עלה.** על עכשיו לא יסב על אותו מטה. שהרי מוגחת היא לאבל הוא יתיב עלה מהיכא תיסיק לן: **נוטל קרביטיו.**

מתני' מוחר בעלייה. שאין עלייה בכלל בית: הנודר מן עלייה בו'. דברי הכל אין בית בכלל עלייה: **גמ'** ר"מ היא. דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: **דאי רבו'.** בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא [1]בבית ארץ אחוזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא במאן אזלא הא [3]דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [4]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [5]מעולה [5]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [6]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אטרו ליה רבנן לעולא הא [7]דתנן [8]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [9]הכופה את ממתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי

מסורת הש"ס

גמ' א) מנחות קח: ב) [כלכות יב:] ג) [נ"ל שבנכסים] ד) סנהדרין כ. מ"ק כז. ה) שם ושם תענית ל: **רש"י** ו) [נ"ל למלך] **ר"ן** ז) מתני' לקמן בע"ב ח) [נגעים פי"ל מ"ג]

הגהות הב"ח

(א) **רש"י** ד"ה ר' מאיר וכו' לאי וכו' הס"ד ואמ"כ מ"ה בית בית סתם אין וכו' הוי בית עלייה דלא הל"ל:

(ב) **ד"ה** אפילו תימא וכו' ממש **אלא** מאי עלייה דקתני מעולה הל"ל:

(ג) **ד"ה** כשהן וכו' אבל כל הטם וכו' הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] **גמ' היציע.** נ"ל **הצבוע** (ופי' ר"ן):

תורה אור

גמ' א) כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: (ויקרא יד, לד)

פי' הרא"ש

מתני' הנודר מן הבית. שלא יכנס לבית: מותר ליכנס לעלייה. דלאו בכלל בית הוא: וחכמים אומרים עלייה בכלל בית. נראה דחכמים מודים בחדר ויציע דלא הוו בכלל בית דהמוכר את הבית לא מכר את החדר ואת היציע (נ"ב פס.) אלמא בלשון בני אדם לא הוו בכלל בית:

גמ' לרבות את היציע. לגבי נגעים מיתניא: ר"מ היא. ולהכי איצטריך קרא לרבויי דבלשון בני אדם לא הוו בכלל בית: לימא ר"מ היא. דמשמע משום שאמר בית בביתי דמשמע בית כל דהו הא אמר בית סתם אינו יכול ליתן לו עלייה והיינו כר"מ דאמר עלייה ליתא בכלל בית דאי רבנן אפילו אמר לו בית סתם נמי: מאי עלייה מעולה שבבתים. ודאי אם א"ל בית סתם מראהו עלייה אבל השתא דאמר ליה בית בביתי האי לישנא משמע לאפוקי עלייה דגרועא משום עלייה וירידה וצריך ליתן לו המעולה שבין שני בתים דהיינו בית ועלייה מיהו בית הגרוע שיש לו יכול ליתן לו והכי מסיק בשלהי מנחות דיד בעל השטר על התחתונה: ערסא דגדא. מטה העשויה למזל הבית כדאיתא [2]בפסחים גד גדי וסינוק לא כי שרא דעתיירותא נקיר שמיה ומצוי בבית השומרים אותו בנקיות לכך מכניס תמיד מטה מוצעת לנקיות: כשהיו מברין אותו. גבי כהן גדול [צ"ל מלך] מתניא כשהוא אבל ומאכילים אותו סעודה ראשונה: כל העם. המברין אותו: והוא יומא. שיש לו להתהנה בהכנעה ובנזיפות יתיב עליה: דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו. כלומר מניחו כמו שהוא זקוף ואין לפרש זוקפו **על צדו דא"כ הוה ליה למימר זוקפו ודיו דדקאמרינן לקמן גבי מטה שנקלישה יוצאין ועוד לקמן ניחא שמן הדין היתה צריכה כפיה אלא** שאינו יכול מפני הנקלישין הקבועין בה אבל הכא יכפה אם היא שעונה כפיה ואם אינה שעונה למה צריך לזוקפה:

[1] הך מיתת כפקחים צריך לחתר מיתת נקיר שמיה ע"ש קיל: וכלן נ"ל שבת סז.

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ע מהל' נדרים הל' ז' ונ"מ"ש ר"ל סימן ריז סעיף כח:

יד ג מיי' פכ"ל מהל' מכירה הל' יט ונ"מ"ש מ"מ סימן ריד סעיף יב בהג"ה:

טו ד מיי' פ"ע מהל' נדרים הלכה טו:

טז ה מיי' פ"ז מהל' אבל הל' ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד:

יח ו מיי' פ"ה מהל' אבל הל' יח סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן שפז סעיף ג:

פניני רש"י

ערסא דגדא. ...גדא מזל ודומה גד גדי וסנוק לא (שבת דף סז.):

(סנהדרין כ. ד"ה דגדא)

מברין אותו. מכרין עליו כרמבה. שהיו מברין האכלין כרמבה סעודה ראשונה שאכל אוכל אינו אוכל מאכל...

(שבת קח.)

מברין אותו. ...לאכל סעודה לנמנו...

(סוטה לה. ד"ה ולא היא)

כולה שתא לא יתיב עלה. עד הנה לא יסב על אותה מיטה שהרי מוגחת היא לגוי הבית.

(סנהדרין כ. ד"ה עד השתא)

ההוא יומא יתיב עלה. והשתא. דאבל הוא בעינן לאותביה עלה מהיכא תיפוק לן:

(סנהדרין כ. ד"ה והשתא)

תוספות

הנודר מן הבית מותר בעלייה. דעלייה אינה בכלל בית:

בבית לרבות היציע בבית לרבות העלייה. הקי' ה"ר יצחק הא דרשינן בקירות הבית ולא בקיר היציע ואמר הר"ם דכתב ברייתא איתא בת"כ וגרסינן לה הכי כנגע נראה לי ולא לאורי מכאן אמרו בית אפל אין פותחין לו חלונות לראות נגעו בבית להביא חצר הצבוע בבית להביא העלייה ולכך איצטריך לרבות צבוע לפי שמצינו בנגעים בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתן בבריותו אף צמר בבריותו והוציא את הצבוע לפי שהוקשו נגעי בתים ונגעי בגדים והייתי סבור למעט כותל צבוע איצטריך לרבויי ושמא ה"נ גרסינן בבית לרבות הצבוע. הא דאמר רב הונא ברב בתרא דמנחות (דף קנ:) בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה ואמר עלייה זו מכרתי לך טעמא דא"ל בית בביתי ולא בית סתם דמשמע בית חשוב אבל אם אמר בית סתם ביום מכר לו וקשה דלשם קאמר דעלייה דגריעא קאמר ויד בעל השטר על התחתונה א"כ מאי איריא בית בביתי אפילו בית סתמא נמי כ"ן דהשום תלוי ביד בעל השטר על התחתונה וי"ל דלשם נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה כבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריע והכי נקט דאף כי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ בשמעתא ניחא כי [נמי] מראהי עלייה דגריעא אתיא כרבנן וה"ה בבית סתם מראהו עלייה דעלייה בכלל בית ונקיט בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא חש ש"ס לתרץ כמסקנא דהתם וחירץ כפ"ד התם וה"ה נמי דלמסקנא דהתם נמי מפרשינן שפיר. הר"ם: **מותר בדרגש.** מפרש בגמרא ערסא דצלא ואינו בכלל מיטה סתם: **ערסא דגדא.** מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: **אנן יהבינן.** מי שמברין אותו: **ואי אמרת ערסא דגדא אמאי לא היה כופהו.** דבשלמא אי ערסא דצלא ניחא דלא בעי כפייה דדרגש העור תלוי בלולאות ודין שיזקוף ויקשרנו למעלה מארנובותיו ולא יוכלו לישב עליו: **כל מטות שיש לו בבית.** מפני כבודו:

לסיכום על החלקים שבר"ן שהם פלפול ולא פירוש ראה להלן page 18

מתיר קרביטין דהיינו לולאותיו בימי אבלו: **קרביטין מי אית ליה.** הרי כשאר מטות הוא עשוי: **בשוקא דצלעי.** מעבדי עורות: **ערסא דצלא.** מטה של עור ותולין לעורות בשפת הערב וכסרוגים לעשותו עוקין הלעורות באורכות המטה וכשמתירין אותן נופל מאליו

מתני' דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא [א]אם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא דתניא **רשב"ג** אומר [ב]דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאליו ואי דרגש ערסא דגדא הוא קרביטין מי אית ליה כי אתא רבין אמר שאילתיה לההוא מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמיה דהוה שכיח בשוקא דצלעי ואמר לי מאי דרגש ערסא דצלא איתמר איזהו מטה ואיזהו דרגש אמר רבי ירמיה מטה מסרגין אותה על גבה דרגש מסרגין אותו מגופו מיתיבי [ג]כלי עץ מאימתי מקבלין טומאה [ד]המטה והעריסה [ה]משישופם בעור הדג ואי מטה מסתרגת על גבה למה לי שיפת עור הדג אלא הא והא מגופן מטה אעולי ואפוקי בבזיני דרגש אעולי ואפוקי באבקתא [ו]א"ר יעקב בר אחא אמר רבי [ז]מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו א"ר יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כרשב"ג: **מתני'** [ח]הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה [ט]אבל הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים: **גמ'** מנלן דעיבורא דמתא כמתא דמי א"ר יוחנן דאמר קרא [י]ויהי בהיות יהושע ביריחו וגו' מאי ביריחו אילימא ביריחו ממש והכתיב [יא]ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה אימא אפי' בתחומה הא כתיב בתחומה [יב]ומדותם מחוץ לעיר: הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים: אבל מן האגף ולחוץ לא מתיב רב מרי [יג]ויצא הכהן מן הבית [יד]יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל [טו]אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת חמשקוף ויסגיר תלמוד לומר מן הבית עד שיצא מן הבית כולו כיצד עומד בצד המשקוף ומנין שאם הלך לביתו והסגיר או שעמד תחת השקוף והסגיר שהסגירו מוסגר ת"ל [טז]והסגיר את הבית מכל מקום שאני גבי בית דכתיב מן הבית עד שיצא מן הבית כולו:

מתני'

מתמר מן האגף ולחוץ: **שאני גבי בית וכו'.** אבל גבי נדרים מותר מן האגף ולחוץ שקוף היינו אסקופה משקוף מה שעל הפתח:

מתני'

המיוחדת. ליתן עליה כלים והואיל ואין ישנים עליה אין צריך (ח) לכפותה: **קרביטין.** לולאות שבו: **קרביטין מי אית ליה.** הכי קיים להו דלא הוו להו קרביטין שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מועדת לעולם: **רבן שמעון אומר אין צריך לזוקפה.** אלא הוא האבל טוטל קרביטין והיא נופלת: **דצלעי.** מוכרי עורות: **ערסא דצלא.** של עור שיש עליה אבל אינה מסוכה כל כך ולאחר שואיל ואינה מסוכה לא היה כופה אלא זוקפה ודיו והלכך אמרי' במתני' דמותר בדרגש שאינה מטה מסוכה וערסא דצלא אית לה קרביטין ופליג רשב"ג בגמרא ואמר דבעי כפיה כל כך שמתיר קרביטין והעור נופל מאליו לפי שיש לעורות סביב נעור ומותמין אותו בין אורכות המטה וקושרין הרצועות באורכות ושוכבין עליו וכשמתירין הרצועות והעור נופל אין לך כפיה גדולה מזו: **מטה מסרגין אותה על גבה.** שכולכין הבגד או העור שישנים עליו סביב אותם עליה שעומדים מרלאשותיו (ט) ומרגלותיו נקוביה ומכניסין המשיחות שבבגד או שבעור לתוך אותן נקבים: **משישופם בעור הדג.** שמשפשף העליה של מטה האורכות והקצרות בעור הדג כדי לעשותן לחודין וחלקים: **למה לי שיפת עור הדג.** והלא העור מכוסה מן המכלים או מן הבגד או מן העור: **הא והא.** מסתרגין (ג) מגופן: **לעיולי ולאפוקי אבזיוני.** שמכניסין לאלו המשיחות שבבגד דרך הנקבים וקושרים זה בזה: **אעולי ואפוקי באבקתא.** שקושרין לו לאות בעלי המטה מרלאשותיו ומרגלותיו ומכניסין לאלו משיחות בנקבים וקושרין בלולאות והיינו קרביטין: **שנקליטיה יוצאין.** כדאמרי' התם נקליטין שנים ואותה מטה אין אדם יכול לכפותה מפני נקליטיה אלא זוקפה על ג' מרגלותיה ומניחה ודיו: **הלכה כרבן שמעון'** (ד). דאמר מתיר קרביטין: **מתני' לתחומה.** בתוך אלפים אמה: **לעיבורה.** היינו פגום נכנס פגום יולא של אותה העיר: **גמ' אלא שמע מינה בעיבורה הוה קאי.** וקרי ליה ביריחו: **אימא ואפילו בתחומה.** הוי בתוך העיר והאי דכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו בתחומה הוה קאי: תחומה אקרי חוץ לעיר דכתיב ומדותם מחוץ לעיר: **מן האגף ולפנים.** מן סגירת הפתח ולפנים אגף כמו (יומא יח.) הגפת דלתות אבל מן האגף ולחוץ על עובי המפתן אינו אסור: **יכול ילך לביתו ויסגיר.** ע"י שלוחו: **ת"ל אל פתח הבית.** של מיוגע צריך לעמוד: הכי גרסינן **על השקוף.** על עובי המפתן: **עד שיצא מן השקוף.** דעל השקוף איקרי בית: **בצד השקוף.** מבחוץ מדקאמר עד שיצא מן הבית כולו אלמא דשקוף נמי הוי בית ואמאי הגולד מאמצע המטה א' במראשותיה ואחד במרגלותיה והן גבוהין ונותנין עץ ארוך של שניהן ופורסין עליו סדין לאהל על המטה ואינם קבועין

גמ' (ט) סנהדרין כ: כליס ושל"ו מ"ל ב) [ע' תוס' מולין כה. ד"ה להטיח] ג) סנהדרין כ: [ע"ש] מ"ק כז. [ע"ש] ד) נגעים פי"ב מ"ו מ"כ פרשה מלוטש מולין י: ר"ן ה) ל"ל רשב"ג

הגהות הב"ח

(א) **רש"י** ד"ה המיוחדת וכו' לכפותה הכ"ל ואח"כ ל"ל ד"ה רבן שמעון **ב"ג** אומר דרגש אין צריך וכו' טוטל קרביטיו והיא נופלת הכ"ל ואח"כ ל"ל ד"ה קרביטין לולאות שבו ואח"כ ד"ה קרביטין מי אית ליה וכו' לעולם הכ"ל ואח"כ מ"ה דלעני:

(ב) **ד"ה** מטה מסרגין וכו' ומרגלותיו הכ"ל ואח"כ מ"ה **מגופו שאותם עצים** נקוביס ומכניסיס:

(ג) ד"ה הא הא וכו' מגופן הכ"ל ואח"כ מ"ה **עיולי ואפוקי בבזיוני** שמכניסין כל"ל:

(ד) **ד"ה** הלכה כר' שמעון ב"ג דאמר:

הגהות

(ר"ן ד"ה **בשוקא דצללי.** כל"ל:

(יעב"ן)

ד"ה **ערסא דצלא.** וקאמר **רשב"ג דמתיר.** כל"ל:

(יעב"ן)

תורה אור

גמ' א) וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: (יהושע ה, יג)

ב) וְיִרִיחוֹ סֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא: (יהושע ו, א)

ג) וְכַהֲתָם מְחוּץ לָעִיר אֶת פְּאַת קַדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת יָם אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת פְּאַת צָפוֹן אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרַשֵּׁי הָעָרִים: (במדבר לה, ה)

ד) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים: (ויקרא יד, לח)

פי' הרא"ש

מידי דהוה אמטה מיוחדת לכלים. והא דאמרינן שכופין כל המטות היינו מטות המיוחדות לשכיבה ולישיבה: דרגש מתיר קרביטיו. לולאות שהוא קשור בה: בשוקא [מ"א דצלדא] דצלעי. רצענים הבקיאים במלאכת עור: ערסא דצלא. מטה של עור ולפי שהעור מתקלקל בגנעו בארץ פטרוהו מכפיה: מסרגין אותה על גבה. על גב הארוכות: מסרגין אותו מתוכה. מחברו לארוכות המטה: משישופם בעור הדג. להחליקם ואז נמצרה מלאכתם לקבל טומאה: למה לי שיפת עור הדג. והלא הארוכות מכוסות בסריגי המטה: אעולי ואפוקי בבזיוני. בנקבי הארוכות: באבקתא. לולאות התליות בארוכה: שנקליטיה יוצאין. עץ יוצא מאמצע המטה א' במראשותיה ואחד במרגלותיה והן גבוהין ונותנין עץ ארוך של שניהן ופורסין עליו סדין לאהל על המטה ואינם קבועין

מותר ליכנס לתחומה. דעד התחום אינו וקרא אל שם העיר אבל עיבור נקרא על שם העיר: **מן האגף.** מקום הגפת הדלת: **אלא שמע מינה בעיבורה קאי.** וקרי ליה יריחו: ומדותם מחוץ לעיר אלפים באמה. אלמא תחום איקרי חוץ לעיר: **יכול** ילך **לביתו ויסגיר.** ע"י שליח או על ידי חבל ארוך תלמוד לומר אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר דליכא לקיומי בענין אחר שהרי צריך הוא לצאת מן הבית:

במטה ואם יש מטה שנקליטיה יוצאין מגופה וקבועין בה ואין יכול לכפותה מפני אותן נקליטין זוקפה על צדה ודיו: **מתני'** ואסור ליכנס לעיבורה. שבעים אמה ושירים שנותנים אותם עיבור לעיר יומם והלאה מורדין תחום שבת: מן האגף ולפנים. ממקום הגפת הדלת:

גמ' הכתיב ומדותם מחוץ לעיר. אלמא תחום העיר מיקרי חוץ לעיר: יכול ילך לביתו ויסגיר. על ידי חבל ארוך או על ידי שליח: ת"ל אל פתח אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר. דהיינו מן האגף ולחוץ אלמא קרינן ביה פתח הבית:

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי' פ"ה מהל' אבל הל' יח:

יט ג מיי' פ"ה מהלכות כלים הלכה ח:

כ ד מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה יח:

כא ה מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה עז עוש"ע י"ד סימן ריז סעיף כט:

כב ו מיי' שם עוש"ע שם סעיף ל:

כג ז מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הל' ה:

פניני רש"י

שנקליטיה יוצאין. נקליטין שני עצים תרוכים ומעמידין אותן באמצע דופני המטה אחד מראשותיה ואחד מרגלותיה ומפולגין הן בראשיהן ומניחין קנה מזה לזה ועליו פורסין הכילה ויש שמתכרין אותן נקליטין למטה והיינו יוצאין שמתוכרין ויוצאין מן המטה ואין יכול לכפותה מפני נקליטיה:

(סנהדרין כ:)

זוקפה. על מראשותיה או על מרגלותיה ותרוכותיה למעלה ודיו:

(סנהדרין כ:)

יכול ילך לביתו ויסגיר. יכול. יהא לו רשות לילך לתוך מימו ולחזור ולסגור הדלת:

(מולין י:)

תחת המשקוף. מפסן העליון:

(מולין י:)

תוספות

דרגש מתיר קרביטיו דאעיר נ"ל. קרביטיו לולאות שמחוברין במטה וקשורין בעור:

ערסא דצלא. מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב וכשרוצין לנטותו עונבים הרצועות באורכות המטה וכשמתירין אותם הוא נופל והם קרביטיו:

מטה מסרגין הסירוגין על גבה על האורכות הלכך כשכופין אותו הסירוגין גבוהים ואין יכולין לישב עליו:

דרגש מורגין מבפנים. תחת האורכות הלכך כי נמי כופהו הוא נמוך לישב עליו באילו אינו כפוי לכך אמר דאינו צריך לכפותו ואית דגרסי איתמר נמי דדרגש איני בר כפייה:

ל"ל שיפת עור הדג. והלא אין יופין נראה שהרי הן מכוסות בחבלים המסרגין על גבה:

בבזיוני. בבקעים ובנקבים שבארוכות מקצת ארוכות מגולות וצריכה שיפה:

באבקתא. לולאות שיש לולאות תלוין בנקבי ארכובותיו ובהם מכניסין ראשי הרצועות התליות בשפת העור:

שנקליטיה יוצאין. שנקליטיה קבועים בבדעי המטה כדרכה:

זוקפה. פורס בגד באותן לולאות שבראשי הנקליטין והוי כאילו כפוי שאינו ראוי לישיבה:

מן האגף. מקום הגפת הדלת:

אלא שמע מינה בעיבורה קאי. וקרי ליה יריחו: ומדותם מחוץ לעיר אלפים באמה. אלמא תחום איקרי חוץ לעיר:

יכול ילך **לביתו ויסגיר.** ע"י שליח או על ידי חבל ארוך תלמוד לומר אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר דליכא לקיומי בענין אחר שהרי צריך הוא לצאת מן הבית: